

Сезона 2016/2017

Петак, 21. април 2017. године
Београд, Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

Субота, 22. април 2017. године
Нови Сад, НОМУС, Синагога у 20 часова

За почетнике

Диригент: **Урош Лајовиц**
Солиста: **Штефан Дор**, хорна

Програм:

Л. ван Бетовен: *Леонора*, увертира бр. 3

Трајање: око 15 минута

Р. Штраус: Концерт за хорну и оркестар бр. 2 у Ес-дуру
R. Strauss: Concerto for French horn and Orchestra No. 2 in E-flat major
Allegro
Andante con moto
Rondo. Allegro molto

Трајање: око 20 минута

Ж. Бизе: Симфонија бр. 1 у Це-дуру

Allegro vivo
Andante. Adagio
Allegro vivace
Finale. Allegro vivace

Трајање: око 33 минута

Концертмајстор: **Мирослав Павловић**

За своју оперу *Фиделио*, чије је првобитно име било *Леонора*, **Лудвиг ван Бетовен** (1770–1827) компоновао је чак четири увертире. Рад на овом делу започео је 1804, а прву верзију је завршио следеће, 1805. године, када је опера премијерно изведена у Бечу. Као најпопуларнија верзија увертире на оперским и концертним подијумима испоставила се управо **Леонора, увертира бр. 3**, компонована 1806. године.

Увертира бр. 3, која је заправо написана пре оне која је означена бројем два, јесте композиција у којој се препознаје *бетовеновска* драматичност и снага. Прве три компоноване увертире представљају *опере у малом*, наговештавајући мелодијски, хармонски и драмски развој оперских ситуација. Управо ту заокруженост је и сâм Бетовен препознао као могући проблем, па је 1814. године компоновао коначну, четврту увертиру за *Фиделио*, која ипак не открива све о опери пре него што се завеса подигне.

Легани увод увертире бр. 3 прераста у унисони гудачки *allegro*, који коначно води ка величанственој, свечаној химни слободи. У централном делу развоја јављају се фанфаре које су ван сцене. Кода започиње виртуозним пасажом у виолинама, крећући се ка врхунцу увертире који наговештава разрешење и срећан крај. Због високог драмског набоја, ова увертира се некада изводи пре завршне сцене. Тај обичај Бетовен никада није забрањивао, а многи познати диригенти након тога, укључујући Малера и Тосканинија, практиковали су управо овакву драматуршку и структурну измену.

Током готово шест деценија, колики је размак између настанка његовог Првог и Другог концерта за хорну, музички језик композитора **Рихарда Штрауса** (1864–1949) видно је сазрео у тонским поемама, песмама и операма које је у међувремену компоновао. Наиме, своје прво остварење за хорну и оркестар Штраус је написао 1883, а на писање другог чекао је све до 1942. године. Оба концерта данас слове за бисере литературе за хорну и често се изводе.

Штраусова еволуција од надареног младића до признатог и успешног аутора огледа се донекле и у троставачној структури Другог концерта за хорну. Почетни став открива еклектичну и рапсодичну слободу мелодике која се уочава и у вокалним деоницама Штраусових опера. Већ на самом почетку се од солисте захтева изузетна контрола над инструментом. Откривајући другу страну композиторове музичке инвенције, средишњи став доноси мир, сталоженост у изразу и готово камерно звучање хорне и оркестарске пратње. Трећи став је базиран на нешто компактнијим мелодијским мотивима који постају језгро комуникације и размене виртуозних реплика између солисте и оркестра.

Француски композитор **Жорж Бизе** (1838–1875) написао је своју прву симфонију са седамнаест година, 1855. године, као студент Париског конзерваторијума. Поред Бизеовог талента, имагинације и смисла за мелодијске и хармонске детаље, његова **Симфонија бр. 1 у Це-дуру** такође показује снажан утицај који је на младог композитора имала музика његовог професора, Шарла Гуноа. Претпоставља се да је Бизе ово дело сматрао студентским задатком, те га због тога није објавио, нити помињао у својим писмима. Симфонија бр. 1 нашла се на програмима концерата

тек читавих осамдесет година након компоновања. Рукопис је пронађен 1933. године, у библиотеци Конзерваторијума, заједно са другим документима, а прво извођење уприличено је 26. фебруара 1935. године у Базелу у Швајцарској. Колико је премијера под вођством диригента Феликса Вајнгартнера била успешна, показује чињеница да је дело исте године било објављено од стране чувене аустријске издавачке куће *Universal Edition*. Симфонија бр. 1 у Це-дуру већ 1937. године бива забележена на носачима звука, захваљујући диригенту Валтеру Геру и Лондонској филхармонији. Од тада па све до данас, Бизеово младалачко дело се веома радо изводи и ставља на репертоаре.

Поступцима коришћеним у својој Симфонији бр. 1, млади Бизе упућује слушаоце на своје музичке узорке. Могућа су поређења, како са делима Шарла Гуноа која је Бизе директно цитирао и желео да опонаша, тако и са Хајдновим, Моцартовим, Бетовеновим, Менделсоновим и Шумановим симфонијским остварењима.

Бизе у свом делу није одступио од стандардне четвороставачне форме. Први став, *Allegro vivo*, писан је у сонатној форми. Насупрот енергичној првој теми, у којој су најупечатљивији ритам и мелодијски покрет почетног мотива, поставља се друга тема, лирски обојена, са истакнутим деоницама обое и флауте. Увод у други став, *Adagio*, доноси кратку реминисценцију на упечатљиви мотив из првог, на који се потом наставља својеврсна кантилена коју испевава обоа. *Одговор* деоници обое Бизе поставља у гудачки корпус. Широко распевану лирску ситуацију смењује фуга умереног темпа, у којој се поново препознаје мотив са почетка, као један од градивних елемената теме. Повратак на мелодију обое води овај став ка лаганом завршетку. Брзи и живахни први одсек трећег става у маниру шкотског плеса, у контрапункту је са широком мелодијом у гудачким инструментима. *Трио* овог става празним квинтама такође асоцира на звуке гајди. За *Finale*, последњи став који је писан у сонатном облику, карактеристична је виртуозност гудачких инструмената, дочаравајући младалачки композиторов дух.

Бојана Радовановић*

*У сезони 2016-17, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.